

FACILITETSANALYSE I VARDE KOMMUNE

Fremtidens behov for idrætshaller og andre
idrætsfaciliteter i Varde Kommune

Afslutningsnotat / Maj 2015

Maja Pilgaard & Peter Forsberg

Idrættens
Analyseinstitut

FACILITETSANALYSE I VARDE KOMMUNE

Fremtidens behov for idrætshaller og andre
idrætsfaciliteter i Varde Kommune

Afslutningsnotat

Titel

Facilitetsanalyse i Varde Kommune. Fremtidens behov for idrætshaller og andre idrætsfaciliteter i Varde Kommune. Afslutningsnotat.

Forfatter

Maja Pilgaard, Peter Forsberg & Henrik Brandt.

Rekvirent

Varde Kommune

Layout

Idrættens Analyseinstitut.

Forsidefoto

Idrættens Analyseinstitut

Print

Mercoprint Digital A/S

Udgave

1. udgave, København, maj 2015

Pris

Afslutningsrapporten kan bestilles sammen med rapporten i trykt udgave hos Idrættens Analyseinstitut, pris 200,00 kr. inklusive moms, eksklusiv forsendelse. Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på www.idan.dk

ISBN

978-87-93375-03-1

978-87-93375-04-8

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Kanonbådsvej 4A

DK-1437 København K

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Indledning.....	6
Resumé	7
Delanalyse 1: Baggrundsbillede af idrætten i Varde Kommune.....	7
Delanalyse 2: Kommunens økonomi og tilskud til idrætsområdet	8
Delanalyse 3: Undersøgelse af skolebørns idrætsvaner og brug af faciliteter.....	8
Delanalyse 4: Voksne borgeres idrætsdeltagelse:.....	10
Delanalyse 5: Benyttelse og brug af idrætsfaciliteter	11
Delanalyse 6: Udgifter til vedligeholdelse af idrætsfaciliteter.....	13
Delanalyse 7: Samlet analyse af renoveringsbehov, brugen af faciliteter samt kapacitetsudnyttelse	13
Hovedkonklusioner og anbefalinger:.....	15
Hovedanbefaling.....	17
1) Kommunal idrætspolitik	17
2) Idrætsfaciliteter	20
3) Idrætsvaner.....	23

Indledning

Idrættens Analyseinstitut (Idan) og Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund (CISC) ved Syddansk Universitet har i perioden fra december 2014 til maj 2015 gennemført en undersøgelse af idrætsområdet i Varde Kommune.

Undersøgelsen har til formål at skabe overblik over, hvordan udviklingen i befolkningen og dens idrætsvaner påvirker brugen af faciliteter til idræt nu og i fremtiden. Det gøres ud fra syv forskellige perspektiver:

1. Delanalyse 1 tegner et baggrundsbillede af idrætten i Varde Kommune ved hjælp af kommunale tal og statistikker. Baggrundsbilledet har fokus på kommunens demografi, idrætsfaciliteter og de kommunale politikker på idrætsområdet. Desuden indgår et udtræk af 'Frivillighedsundersøgelsen', som Idan/CISC gennemførte i 2010 for DIF.
2. Delanalyse 2 har fokus på kommunens økonomi og tilskud til idrætsområdet.
3. Delanalyse 3 indeholder en undersøgelse af skolebørn fra 4. til 10. klassetrins idrætsvaner og brug af faciliteter.
4. Delanalyse 4 kigger på voksne borgeres (16 år+) idrætsdeltagelse ud fra et tilfældigt udtræk via CPR-registret.
5. Delanalyse 5 ser på benyttelse og brug af idrætsfaciliteter via optælling i uge 9 og 13.
6. Delanalyse 6 undersøger udgifter til vedligeholdelse af idrætsfaciliteter ud fra kommunens egne data.
7. Delanalyse 7 består af en samlet analyse af renoveringsbehov, brugen af faciliteter samt kapacitetsudnyttelse.

Dette afslutningsnotat samler de væsentligste pointer fra de mange delanalyser og skaber et helhedsbillede af de mest centrale forhold i Varde Kommune. Notatet kan læses særskilt, og selve hovedrapporten kan fremadrettet bruges som opslagsværk med dokumentation og yderligere baggrund for pointerne i dette notat. Vi anbefaler dog, at begge rapporter læses samlet.

Resumé

Delanalyse 1: Baggrundsbillede af idrætten i Varde Kommune

Den første delanalyse viser Varde Kommunes særlige kendetegn på en række områder. Dels bliver forhold belyst, som udgør kommunens 'DNA'. Blandt andet kommunens geografiske størrelse, antal indbyggere, befolkningssammensætning, nuværende facilitetsmasse samt natur- og øvrige udeområder. Dels belyser baggrundsanalysen kommunens politiske visioner og samler op på holdninger blandt et udpluk af foreninger, som deltog i Frivillighedsundersøgelsen i 2010 (Laub, 2012).

Kommunens 'DNA' byder på en række fordele og potentialer for fremadrettet udvikling af idræts- og facilitetsområdet. Det gælder blandt andet den i national sammenhæng høje facilitetsdækning pr. borger og den megen plads såvel i forhold til kapacitet i faciliteterne som i forhold til adgangen til attraktive udeområder for kommunens foreninger og borgere. Disse forhold stiller idrætsforeninger og potentielt set også andre brugergrupper gunstigt i forhold til at arbejde med udvikling af eksisterende og nye aktiviteter, selvom foreningerne ikke alle steder oplever, at de har tilstrækkelige pladsforhold.

I de andre kommuner, som har deltaget i lignende undersøgelser sideløbende med undersøgelsen i Varde Kommune, oplevede foreninger i 2010 mere trange vilkår end Vardes foreninger og forholdt sig mere kritisk til indfrielse af mulighederne for at få tilstrækkelig facilitetstid i fremtiden. Der er dog også internt i Varde Kommune forskelle på lokalområdernes adgang til og efterspørgsel på faciliteter, hvilket bliver synliggjort i kapacitetsanalyserne (delanalyse 5).

Naturen er et stadig mere yndet sted for befolkningens idrætslige udfoldelser, og man finder udfoldelsesmuligheder i naturen i rigt mål i Varde Kommune. Et stærkt samspil mellem facilitet, forening, kommune og lokalbefolkning giver et potentiale for at koble naturen endnu mere til eksisterende faciliteter og foreninger i et større omfang, end det allerede forekommer. Dette er også én af de eksisterende visioner for kommunens politikker på området.

Partnerskaber på tværs af aktører og samarbejder mellem mange forskellige typer af foreninger, institutioner og uformelle grupper øger generelt potentialerne for lokal udvikling og befolkningstilvækst. Foreningslivet i kommunen omfatter både mange foreninger og mange aktive medlemmer. Kommunen får relativt meget 'foreningsliv for pengene', fordi mange faciliteter er selvejende, og fordi foreningerne og deres medlemmer er med til at betale for at benytte dem og føler et medejerforhold til faciliteterne.

Omvendt oplever foreningerne hallejen i de selvejende faciliteter som en økonomisk byrde. Om der skulle være særligt trange økonomiske vilkår for foreningerne i Varde, er dog svært at sige, idet økonomiske udfordringer kun skinner igennem i begrænset grad blandt de deltagende foreninger fra kommunen i Frivillighedsundersøgelsen fra 2010. Meget kan dog være sket i de seneste fem år, hvor kommunen samlet set har registreret faldende medlemstal i sine foreninger. Interview med en række foreninger i forbindelse med denne un-

dersøgelse sandsynliggør, at den relativt høje pris for leje af faciliteter af foreningslederne i kommunen anses for at være en af de største udfordringer for foreningerne. En opdateret analyse af foreningernes tilstand i kommunen, herunder deres økonomi, var ikke en del af opdraget for denne undersøgelse.

Delanalyse 2: Kommunens økonomi og tilskud til idrætsområdet

Analysen af drift og økonomi i Varde Kommune viser, at Varde Kommune bruger langt hovedparten af idrætsrådets tildelte ressourcer på idrætsfaciliteter. Dels ved at drive kommunale faciliteter og yde tilskud til selvejende faciliteter, dels ved refusion af foreningers leje af idrætsfaciliteter i henhold til folkeoplysningsloven. De to udgiftsposter udgør tilsammen 90 pct. af hele idrætsrådets budget i 2014 i Varde Kommune.

Varde Kommune bruger i alt 577 kr. pr. indbygger til idrætsområdet og har dermed lidt færre udgifter end sammenligningskommunen Allerød Kommune (595 kr.), men noget større udgifter end Ballerup Kommune (471 kr.), mens Gladsaxe Kommune omvendt bruger en del flere penge på området (724 kr.). De relativt høje udgifter i Varde Kommune modsvares af mange faciliteter med personale. I de øvrige kommuner udgør kommunale faciliteter, som det er gratis at benytte for foreningerne, en større del af facilitetsmassen. Man skal dog være varsom med at sammenligne tallene direkte, da de kan dække over forskellige opgørelsesmetoder og forskelligt antal af og indretning af faciliteter.

Medlemstilskuddet direkte til foreningerne efter folkeoplysningsloven er mindre i Varde Kommune end i de tre øvrige kommuner, og for den enkelte forenings økonomi spiller medlemstilskuddet en mindre rolle, da udgifterne til lokaleleje er stor.

Endelig viser analysen, at foreningerne i Varde Kommune udmærker sig ved en endog meget stor tilslutning fra borgerne. De mange foreninger i kommunen har lidt større tilslutning af borgere end foreninger i Allerød Kommune og meget større markedsandel blandt borgerne end foreningerne i Ballerup, Gladsaxe og på landsplan.

Dermed er det altså vanskeligt at finde belæg for, at tilskudsmodeller og økonomiske forhold på tværs af vidt forskellige kommuner kan forklare foreningstilknytningen i den enkelte kommune. Mange andre forhold er i spil, som snarere handler om antallet af faciliteter pr. indbygger, kommunens demografi, størrelse, befolkningstæthed og befolknings sammensætning samt kulturelle mønstre.

Delanalyse 3: Undersøgelse af skolebørns idrætsvaner og brug af faciliteter

Analysen af skolebørns (fra 4. til 10. klassetrin) idrætsdeltagelse i Varde Kommune viser generelt en høj idrætsdeltagelse, særligt blandt piger i forhold til resten af landet. Også i Varde falder andelen af idrætsaktive børn og unge dog med stigende alder. Det er bemærkelsesværdigt, at der er så små forskelle på idrætsdeltagelsen blandt børn og unge på tværs af forholdsvis forskellige kommuner (sammenlignet med Ballerup og Gladsaxe, som begge på forskellig vis yder ekstra tilskud til aktiviteter for børn og unge). Det fortæller, at variationerne i idrætspolitikken i praksis ikke betyder så meget for den overordnede idrætsdeltagelse blandt børn.

Også i Varde Kommune ser man de 'klassiske forskelle' i idrætsdeltagelsesniveau afhængig af forældrenes socioøkonomiske baggrund og egen deltagelse i sport og motion. Analyserne viser, at forældrenes egen deltagelse i sport og motion kan fjerne nogle af disse forskelle i børnenes deltagelse, særligt i forhold til børn med ikke-vestlig baggrund. Hvis forældrene dyrker sport og motion, påvirker det børn til et deltagelsesniveau på højde med etnisk danske børn. Derfor er der god grund til at rette initiativer mod både børn og forældre, hvis man ønsker at udligne nogle af de socioøkonomiske forskelle i idrætsdeltagelsen.

Skolerne er de eneste aktører, som pr. definition har fat i alle børn og unge, og derfor er det interessant at se på, hvordan heldagsskolen kan arbejde med øget idrætsdeltagelse for alle børn. Børnenes i Varde Kommune vurderer idræt i skolen samt generel fysisk aktivitet i løbet af skoledagen ret blandet. Kun et lille flertal synes om de forskellige bevægelsesmæssige initiativer i skolen, og ofte er de i forvejen idrætsaktive mere begejstrede for sådanne tiltag end de idrætsuvante grupper. Derfor er det vigtigt, at den idræt og bevægelse, som kommer til at foregå i skoletiden, ikke bliver en direkte kopi af den eksisterende fritidsidræt, men mere engagerende for alle, hvis man ønsker at gøre en positiv forskel for de idrætsuvante grupper i løbet af skoledagen.

I børn og unges angivelser af barrierer for at dyrke idræt fylder pris (at det er for dyrt), mangel på faciliteter eller relevante tilbud kun ganske lidt. Samtidig angiver et flertal, at de ikke savner yderligere muligheder, samt at de oplever gode forhold for at dyrke idræt og motion i Varde Kommune.

Skoleelever fra Blaabjerg-området oplever dog i lidt større omfang end i de andre lokalområder at være utilfredse med afstandene til sport og motion. Men analyserne viser ingen forskelle i aktivitetsniveau på tværs af lokalområder, og som udgangspunkt indikerer det en tilfredsstillende dækning af faciliteter i alle fire undersøgte lokalområder i kommunen¹.

Analyserne tyder ikke på, at antallet af og afstanden til faciliteter øver indflydelse på børns samlede idrætsdeltagelse. En grundforsyning med faciliteter i lokalområdet samt muligheder for mere nicheprægede aktiviteter inden for en lidt større afstand ser dog ud til at være afgørende for en tilfredsstillende oplevelse. Børnene i de tre langt mere geografisk komprimerede sammenligningskommuner bruger lige meget tid på transport som børn og unge i Varde, og derfor er oplevelsen af nærhed den samme uafhængig af de tre kommuner med vidt forskellige geografiske og transportmæssige forhold. Nok er idrætsdeltagelsen blandt børn og unge lidt højere i Varde Kommune end i Ballerup og Gladsaxe Kommuner, men forskellene er begrænsede og ikke signifikante. Omvendt kan antallet af faciliteter (og foreninger) have betydning for andelen af foreningsaktive, hvor børnene i Varde Kommune er noget bedre repræsenteret end i de øvrige kommuner.

I nogle tilfælde kan faciliteternes udformning og funktion dog præge selve aktivitetsmønstret blandt de aktive. De mange haller (og de tilhørende stærke foreninger) blandet med

¹ Blåvandshuk Skole deltog ikke i skolebørnsundersøgelsen, og dette lokalområde er derfor ikke med i analyserne af lokale forskelle blandt børn.

traditioner i lokalområdet medfører en høj deltagelse i idrætsgrene som håndbold og gymnastik i Varde Kommune sammenlignet med andre kommuner. Den store tilslutning til en nyere aktivitet som mountainbike illustrerer desuden, at adgang til særlige steder, faciliteter og i Varde Kommunes tilfælde også attraktive naturruter og naturområder med sine særligt anlagte stier kan give grobund for udvikling af nye aktiviteter og skabe vækst i idrætsdeltagelsen. Ikke mindst når idrætsforeninger i lokalområdet, som i mountainbikes tilfælde, kan sætte en aktivitet på programmet, der har vækstpotentiale på grund af tidsåndens fokus på aktiv idrætsdeltagelse i naturen.

Omvendt afspejler kommunens mange svømmefaciliteter ikke en højere svømmeaktivitet end i andre kommuner.

Delanalyse 4: Voksne borgeres idrætsdeltagelse:

69 pct. af de adspurgte voksne borgere (16 år+) i Varde Kommune har angivet, at de regelmæssigt dyrker idræt, sport eller motion, hvilket er en højere andel end den seneste idrætsvaneundersøgelse på landsplan og på niveau med andre lignende kommunale undersøgelser.

Samtidig ser man i Varde Kommune en meget høj foreningsdeltagelse på 51 pct. af de adspurgte borgere. Særligt de 30-39-årige søger i større omfang end både yngre og ældre aldersgrupper mod mere fleksible måder at organisere aktiviteterne på. 27 pct. i denne aldersgruppe benytter fitnesscentre og motionsrum, og 72 pct. dyrker aktiviteter på egen hånd.

Som helhed dyrker borgerne i størst omfang selvorganiserede motionsidrætter (60 pct.) uden brug af traditionelle idrætsfaciliteter, som ellers fylder meget i den kommunale idrætspolitik. Derved ligner voksne borgeres idrætsmønster meget tendenserne på landsplan, dog med en generel større tilslutning til foreningsidrætten. Samtidig ser man nogle særlige lokale kendetegn, som tilfældet også var med skolebørnene. Det gælder især mountainbike, som i høj grad er populært blandt nogle målgrupper, primært blandt mænd i 40-49-års-alderen. Aktiviteter som badminton, landevejscykling og golf ligger også relativt højt i Varde Kommune.

Flertallet af voksne borgere dyrker sport eller motion inden for 15 minutters transporttid fra hjemmet. Som med børnene ser man altså også voksnes idrætsdeltagelse være meget lokalt forankret.

Naturen er samlet set den største arena for voksnes idrætslige udfoldelser med 58 pct., der benytter sig heraf. Særligt Hjertestien ved Karlsgårde Sø, Henne Strand, Blåvand strand, Hjertestien ved Kvie Sø og Søndre Plantage bliver brugt af mange borgere (mellem 10 og 13 pct.). Veje, gader, fortove og lign. er den næststørste arena for voksne idrætsudøvere (43 pct.), men mange benytter også haller/sale (40 pct.) og fitnesscentre/motionsrum (33 pct.). De primære arenaer og faciliteter ligger dermed uden for den traditionelle kommunale idrætspolitik, dog med idrætshaller og idrætssale som en vigtig undtagelse.

Fitness finder ofte sted på de store idrætsanlæg i kommunen, som er blevet en central aktør i udbuddet af fitnessaktiviteter, som i mange andre kommuner stadig domineres af det

private marked. Faciliteterne og foreningernes fokus på udvikling af tidssvarende idrætsfaciliteter virker dermed til at bære frugt i kampen om motionisterne.

De voksne brugere af idrætshallerne virker særdeles tilfredse med facilitetsudbuddet. 86 pct. af halbrugerne har angivet, at deres primære hal i høj eller meget høj grad giver dem mulighed for at udføre deres aktiviteter tilfredsstillende.

Overordnet set er borgerne også villige til at betale for brugen af indendørs idrætsfaciliteter. 41 pct. har angivet, at de er villige til at betale maks. 25 kr. pr. time. 34 pct. er villige til at betale maks. 50 kr. pr. time, og 13 pct. har angivet at de er villige til at bruge 75 kr. eller mere pr. time. Lidt under halvdelen har tilmed udtrykt et ønske om, at det i højere grad bør være muligt for den enkelte borger selv at booke en tid (online) i en af kommunens idrætsfaciliteter, når man gerne vil dyrke idræt og motion. Disse analyser antyder et behov for at sætte fokus på nye måder at udnytte eksisterende idrætsfaciliteter på.

Generelt skinner stor tilfredshed igennem i forhold til udbuddet af idrætsfaciliteter i kommunen. Men hele 60 pct. af borgerne ønsker, at kommunen gør endnu mere for, at naturområderne er inspirerende og velegnede til motion og idræt. Den eksisterende natur kunne gøres mere inspirerende ved eksempelvis at markere ruter, koble træningsstationer til stier, skabe synlighed og opmærksomhed på bestemte naturområder mv.

I forhold til ønsker om nye tiltag blandt idrætsfaciliteterne angiver over halvdelen af de voksne respondenter et ønske om at kunne bruge kommunens idrætsfaciliteter uden at træne på et hold eller nødvendigvis være medlem af en forening. Ønsket kommer fra både foreningsaktive og andre, og det antyder et behov for flere forskellige modeller i forhold til brug og udnyttelse af faciliteterne. Foreningsaktive kan eksempelvis gå til en bestemt aktivitet i et bestemt tidsrum på fast basis og samtidig have ønsker om en mere fleksibel tilknytning på de øvrige ugedage. Dette gør sig især gældende blandt mænd og aldersgruppen 20-29 år. Det er i øvrigt en interessant aldersgruppe at have særlig fokus på, da idrætsdeltagelsen her er lavere end i alle andre aldersgrupper.

En del kvinder giver også udtryk for et ønske om at træne varieret fra gang til gang – både hvad angår træningsmiljø, dvs. indendørs og udendørs, og hvad angår aktivitetstype, men hvor fokus på generel træning af kroppen er det centrale omdrejningspunkt for deltagelse.

Delanalyse 5: Benyttelse og brug af idrætsfaciliteter

Delanalyse 5 ser på kapacitetsbenyttelsen i 28 udvalgte faciliteter i Varde Kommune gennem en analyse af bookinger (reservationer) i hallerne og registrering af det faktiske fremmøde i faciliteterne i uge 9 og 13 (marts 2015). Faciliteterne er i analyserne delt op i 16 almindelige idrætshaller, hvoraf 13 er talt op fra kl. 8 til 22, mens tre er talt op fra kl. 15 til 22. (kun kl. 16 til 22 er afrapporteret). Dertil kommer syv minihaller, hvoraf én af hallerne (Skovlund Ansager) kun er registreret i uge 13, og endelig fem svømmehaller.

De 13 almindelige idrætshaller (registreret fra kl. 8 til 22) har i gennemsnit været i brug 44 pct. af tiden mellem kl 8 og 22 i ugerne 9 og 13. Hallerne står med andre ord tomme i mere

end halvdelen af tiden i løbet af dagen i de to registrerede uger. Ser man på bookingerne, kan dette virke en smule overraskende, idet hallerne ifølge de indsamlede bookingskemaer for de to undersøgelsesuger har været booket (reserveret) af brugere i 68 pct. af tiden.

Idrætsforeninger er den primære bruger af de 13 almindelige idrætshaller fra kl. 8-22 og står for 60 pct. af aktivitetstimerne. Store forskelle præger uge 9 og 13, da mange foreninger slutter deres indendørsaktiviteter allerede inden – eller netop i uge 13. Men heller ikke i uge 9 er der hverken fuldt booket eller fremmøde til alle reserverede tider. Ser man på de 16 haller, der alle er registreret mellem kl. 16 og 22, ligger fremmødeprocenten på tværs af hallerne i kommunen på 80 pct. af de bookedede timer i uge 9 og 59 pct. af de bookedede timer i uge 13).

Den anden store bruger af de almindelige idrætshaller er folkeskoler. Folkeskolernes bookinger ligger i løbet af dagtimerne inden kl. 16. Totalt set reserverer skoler svarende til 27 pct. af den samlede tid mellem kl. 8 og 22. Skolernes fremmøde til de bookedede tider er tæt på foreningernes med 65 pct. fremmøde.

Ser man på bookinger og brug af de i analysen kortlagte minihaller (sale og haller mindre end håndboldhaller), er disse alle mindre efterspurgt og benyttede end de store haller. Totalt set er minihallerne reelt i brug i 34 pct. af tiden mellem kl. 8 og 22, selvom de faktisk er booket i 49 pct. af tiden (der er taget højde for, at minihallen i Skovlund Ansager kun er registreret i uge 13). I aftentimerne er fremmødet noget bedre end i dagtimerne, og minihallerne ser primært ud til at blive brugt som supplement til de store haller i primetime (kl. 17-20).

De fem svømmehaller på de store idrætsanlæg i Varde Kommune er også blevet kortlagt fra morgen til aften. Her viser undersøgelsen, at hallerne samlet set er benyttet i 48 pct. af tiden mellem kl. 8 og 22 på hverdage. Kommunens svømmehaller er altså generelt tomme i 52 pct. af tiden på hverdage (offentlig svømmetid er inkluderet i de 48 pct.). Der er visse forskelle mellem de forskellige svømmehaller, og svømmehallerne i Varde Fritidscenter og Form & Fritid Nr. Nebel er mest i brug (56 pct.), mens svømmehallen i Helle Hallen benyttes mindst (35 pct.). Sammenholdt med analysen af bookingdata fra 2014 tegner analysen et billede af, at der er kapacitet nok på svømmeområdet i kommunen.

Med benyttelsesprocenter på henholdsvis 44 pct., 34 pct. og 48 pct. i de almindelige idrætshaller, minihaller og svømmehaller mellem kl. 8 og 22 (og på henholdsvis 55 pct., 57 pct., og 57 pct.) peger analysen på, at den samlede kapacitet til indendørsaktiviteter i Varde Kommune er tilstrækkelig. Der er meget overskydende kapacitet, hvilket analysen af bookingdata fra hele 2014 samt fra de to undersøgte uger også understreger.

Benyttelsen af faciliteter er forskellig i ugerne 9 og 13, men også i den mest benyttede uge – uge 9 – er der fortsat en del overskydende kapacitet i alle typer af faciliteter. Zoomer man ind på primetime er det klart, at udnyttelsen er højere, men selv her giver analysen indikation af, at der er tilstrækkelig kapacitet i de eksisterende indendørslokaler.

Delanalyse 6: Udgifter til vedligeholdelse af idrætsfaciliteter

Denne delanalyse beskriver standen på et udvalg af Varde Kommunes idrætsfaciliteter samt udgifter til vedligeholdelse frem til 2025. Analyserne er baseret på et statusnotat fra Varde Kommunens Anlæg og Ejendomscenter.

Standsmæssigt er de 32 faciliteter vurderet til et gennemsnit på 5,7 på en skala fra 1 til 9 hvor 1 betegner dårlig stand, mens 9 betegner god stand. Lykkegårdshallen opnår den laveste score på 3,6 (dvs. dårlig stand), mens hal 2 og Pyramiden i multihallen i Blåvandshuk Idrætscenter er tildelt den højeste score (8,8, dvs. god stand).

De samlede omkostninger for kommunen for alle 52 faciliteter er estimeret til i alt kr. 110.596.433 i de næste ti år. Den største post er det løbende budget for vedligeholdelse, som tegner sig for 65 pct. af udgifterne, mens oprettende vedligeholdelse udgør 35 pct.

Ølgod Hallerne er samlet set det anlæg, som er anslået til at have de højeste samlede udgifter frem til 2025 (ca. 14,5 million kr.). Ølgod Hallerne er et stort idrætsanlæg blandt andet med to almindelige idrætshaller og en svømmehal, og en stor del af udgifterne frem mod 2025 er afsat til opretholdende vedligeholdelse (46 pct.).

Lykkegårdshallen har det næststørste vedligeholdelsesbehov på knap 14 millioner kr. frem til 2025. Her er der kun tale om én facilitet (en almindelig idrætshal), og 74 pct. af udgifterne er afsat til opretholdende vedligeholdelse. Lykkesgårdshallen er i dårlig stand (score på 3,6), og skal have foretaget en række udbedringer i de kommende år.

De 13 billigste faciliteter, som indgår i analysen, koster i alt det samme, som det koster at vedligeholde Lykkegårdshallen de kommende ti år.

Delanalyse 7: Samlet analyse af renoveringsbehov, brugen af faciliteter samt kapacitetsudnyttelse

Rapportens sidste delanalyse samler resultaterne fra de øvrige delanalyser med henblik på at sammenkoble brug, kapacitetsudnyttelse og udgifter til idrætsfaciliteter blandt andet til brug for kommunens fremtidige planlægning på området. Analysen fokuserer på almindelige idrætshaller, minihaller og svømmehaller.

Analysen viser en begrænset sammenhæng mellem hallernes faktiske anvendelse og kommunens udgifter frem til 2025 for de enkelte haller. Forskellene i udgifterne hænger for de fleste faciliteters vedkommende sammen med deres stand og behovet for vedligeholdelse. Dog er seks af de syv dyreste anlæg også dem, der har flest aktive.

Hovedparten af hallerne har en meget lokal tilknytning af borgere med relativt få andele af børn og voksne i kommunen, som benytter faciliteterne. Det gælder især idrætshallen i Skovlund Ansager, Horne-Hallen, hallen og minihallen i Hodde-Tistrup, sportshallen i Form & Fritid, hallen i Janderup Sogns Aktivitetshus og Gl. Hal i Blåvandshuk Idrætscenter.

Omvendt benytter mange forskellige borgere i kommunen hal 1 og 2 i Ølgod Hallerne, hal 1 i Helle Hallen og Lerpøthol 1 og 2 i Varde Fritidscenter. Disse haller har altså et større opland end de øvrige mere lokale faciliteter.

Andelen af kommunens borgere, som benytter en specifik facilitet, siger dog ikke ret meget om, hvor meget aktivitet der foregår. Ofte ser det faktisk ud til, at de haller, som primært bruges af få borgere (meget lokal brug), samtidig er booket i mange timer, har aktivitet i mange timer, og samtidig er der mange brugere pr. time med aktivitet. Dette kan forklares med et antal meget foreningsaktive borgere med hyppig træningsfrekvens.

Faciliteter med en stor andel af børn og voksne brugere er primært beliggende på større anlæg i kommunen, hvilket kan spille ind på antallet af brugere pr. time.

Faciliteter beliggende på anlæg, hvor der er to eller flere almindelige idrætshaller samlet, har færre brugere pr. time og færre aktivitetstimer end haller og minihaller, der er enkeltstående eller befinder sig på mindre anlæg. Ønsker man mange brugere og høj udnyttelse af haller og minihaller, skal man tilsyneladende ikke placere mange haller/minihaller på samme sted. Der er formentlig ikke et stort nok opland i Varde Kommune uden for selve Varde by til meget store anlæg med mange faciliteter. Kapacitetsanalysen (delanalyse 5) viste dog, at minihallerne spiller den største rolle i primetime mellem kl. 17 og 20. I det tidsrum kan de være et godt supplement til en eksisterende idrætshal.

De samlede analyser af udgifter og brug af faciliteter kan ikke identificere meget dyre faciliteter, der generelt benyttes meget lidt. Derfor vil prioritering af investeringer i eksisterende faciliteter fremadrettet handle om politiske valg. Ingen anlæg udnyttes fuldt ud mellem kl. 8 og 22, og med undtagelse af enkelte store idrætsforeninger, som har stor glæde og udnyttelse af flere haller på samme facilitet i tidsrummet mellem 17 og 20, kan de fleste lokalsamfund klare sig med én stor hal og muligvis en minihal (her uden fokus på uendørs baner eller andre mere specielle faciliteter).

De små anlæg placeret i mindre lokalsamfund ser ud til at spille en betydelig rolle for de relativt få borgere i nærområdet, og på den måde spiller disse anlæg (eller har stort potentiale for at spille) en ekstra rolle som livsnerve ud over bare at være et sted, man dyrker idræt, hvilket kommunens forvaltning udtrykker et ønske om at have fokus på fremadrettet (interview med forvaltning).

Hovedkonklusioner og anbefalinger:

Som opsummering på de syv delanalyser viser nedenstående skematiske oversigt de væsentligste kendetegn ved idrætsområdet i Varde Kommune samt fordele og udfordringer (potentielt set).

Table 1: Varde Kommunes kendetegn samt potentielle fordele og udfordringer.

Kommunale kendetegn	Fordele	Udfordringer
Demografisk udvikling – flere ældre, færre yngre i de kommende år.	<p>Nye målgrupper i fokus.</p> <p>Incitament til at udvikle alternative tilbud til små børneårgange.</p> <p>Potentiale for generel øget idrætsdeltagelse.</p> <p>Potentiale for at løfte lokalsamfund med inddragelse af ældre borgere.</p>	<p>Eksisterende turneringsstruktur er udfordret af små børneårgange.</p> <p>Foreninger har vanskeligt ved at samle tilstrækkeligt med medlemmer til lokale idrætshold (særligt børnehold).</p>
Lav befolkningstæthed	<p>God plads i idrætsfaciliteter.</p> <p>Høj foreningstilknytning.</p>	Fysiske afstande (især for børn i Blaabjerg).
Moderat uddannelsesniveau	<p>På trods af en begrænset andel af borgere med videregående uddannelse er idrætsdeltagelsen relativt høj i kommunen.</p> <p>Potentiale for at udligne socioøkonomiske forskelle, som ellers er den helt store udfordring i idrætsdeltagelsen.</p>	<p>Udfordringer i forhold til at hæve det generelle idrætsdeltagelsesniveau yderligere.</p> <p>Fokus bør være på sociale fællesskaber og meningsfuld fritidsbeskæftigelse frem for individuel tilgang til fysisk aktivitet.</p>
Mange faciliteter pr. borger	<p>Oplevelse af tilfredshed med nærhed og transporttid.</p> <p>God plads til foreningernes eksisterende behov.</p> <p>Tyder primært på en effekt i forhold til voksnes foreningstilknytning (som er højere end i andre kommuner).</p>	<p>Økonomisk belastning for foreningerne til facilitetsleje.</p> <p>Opslidende at skaffe midler for de frivillige ledere i foreningerne.</p> <p>Mange udgifter til vedligeholdelse og drift over de kommende år.</p> <p>Lav udnyttelse af især 'hal 2 og 3' på anlæg med flere haller uden for primetime.</p> <p>Udvikling af alternative aktiviteter og organiseringsformer, som kan udfylde tomme huller i faciliteterne.</p>

Fortsættes på næste side...

Fortsat fra forrige side...:

Kommunale kendetegn	Fordele	Udfordringer
Mange foreninger	<p>Høj foreningsdeltagelse blandt børn og især voksne.</p> <p>Mange idrætsaktive piger.</p> <p>Muligheder for tilbud i de små lokalsamfund.</p> <p>Potentialer for yderligere udvikling og vækst i de små lokalsamfund.</p>	<p>Risiko for, at andre brugergrupper bliver glemt i udnyttelse af faciliteter og i udvikling af tilbud til borgere med andre ønsker og behov.</p> <p>Interessekonflikt i forhold til generel udvikling og mere fleksible løsningsmodeller.</p>
Relativt høje kommunale udgifter til idrætsområdet	<p>Mange faciliteter, mange foreninger og mange medlemmer.</p> <p>Mulighed for at bevare den lokale tilknytning i de små lokalsamfund.</p>	<p>Da 90 pct. af de kommunale midler går til idrætsfaciliteter, kan det potentielt set gå ud over udviklingsmidler til bedre drift, teknologi samt udendørs rum og rammer.</p>
Brugerbetaling på idrætsfaciliteter	<p>Incitament til at skabe aktivitet og udnytte faktiske bookinger.</p> <p>Brugerne bidrager med økonomi til at bevare mange faciliteter/højt serviceniveau.</p>	<p>Foreningerne oplever fokus på at tilvejebringe økonomi frem for udvikling af aktiviteter.</p>
Mange selvejende faciliteter	<p>Mange faciliteter med fast bemanning skaber højt serviceniveau og ejerskab. Kommunen får relativt meget facilitet for pengene.</p> <p>Facilitetsledere udgør en potentiel ressource i udvikling af idrætsområdet.</p> <p>Potentiale for at udnytte faciliteternes dobbeltfunktion i rollen som livsnerve og lokal sammenhængskraft ud over idrætsområdet.</p>	<p>Faciliteterne stiller ufleksible krav til foreninger om tidlig booking.</p> <p>Den høje facilitetsdækning og udgifter til lokalerefusion belaster budgettet i Kultur- og Fritid.</p>

På baggrund af de væsentligste fund fra de syv delanalyser er en række hovedkonklusioner trukket frem i det følgende. Konklusionerne går på tværs af delanalysernes resultater og bliver fulgt op af en hovedanbefaling samt en række konkrete anbefalinger inden for følgende tre idrætspolitiske områder.:

- 1) Kommunal idrætspolitik
- 2) Idrætsfaciliteter
- 3) Idrætsvaner

Hovedanbefaling

Understøt eksisterende styrker i gode facilitetsforhold og et rigt foreningsliv

- Hovedanbefalingen opfordrer Varde Kommune til et fortsat fokus på de mange eksisterende styrker i gode facilitetsforhold og et rigt foreningsliv. Varde Kommune ønsker at komme på landkortet som et fyrtårn, der rækker ud over kommunegrænsen og gør opmærksom på, at der sker noget særligt i Varde Kommune (Fritidsidræts- og kulturpolitik, Varde Kommune).
- Med en foreningstilknytning på over 1 blandt børn mellem 0 og 12 år (dvs., at børn i aldersgruppen har mere end ét foreningsmedlemskab i gennemsnit) og med 51 pct. af voksenbefolkningen tilknyttet en idrætsforening *har* Varde Kommune allerede en stærk idræts- og foreningskultur, som kommunen bør være opmærksom på at understøtte og udvikle yderligere i fremtiden. I en tid, hvor foreningsidrætten på landsplan generelt er udfordret af andre aktører (Laub, 2013), hvor idrættens hovedorganisationer sætter ind på vision 25-50-75, og hvor lokalt demokrati og aktivt medborgerskab i såvel by- som landområder generelt er i fokus (Svendsen, 2007), kan Varde Kommune markedsføre sig på, at kommunen formår at samle og engagere store dele af befolkningen med aktiv deltagelse i folkeoplysende fritidsbeskæftigelser. Kommunen opfylder allerede i dag de kvantitative mål i DIF og DGI's 'Vision 25-50-75'.
- Varde Kommune bør indtage en proaktiv og understøttende funktion i forhold til at sikre fortsat høj dynamik og aktivitet på foreningsområdet i fremtiden.

1) Kommunal idrætspolitik

Følg op på foreningers tilbagegang

- Forvaltningen bør følge op på de senere års faldende medlemstal i kommunens foreninger med henblik på at skabe en dialog med foreningerne i forhold til organisering og tilrettelæggelse af træning, stævner og turneringer.
- Brugere af faciliteter (eksempelvis foreninger) betaler et fast beløb for halleje over en lang sæson. Informanter fra foreningslivet anser den høje pris for facilitetsleje som en af de største udfordringer for foreningslivet fremadrettet. I mange kommu-

ner med kommunale faciliteter stilles faciliteter (næsten) gratis til rådighed for foreningerne.

- Foreningernes høje markedsandel indikerer dog samtidig, at brugerbetaling på facilitetsleje, som det praktiseres i Varde Kommune, ikke nødvendigvis er en trussel mod et rigt og engageret foreningsliv.
- En mere systematisk viden om årsager til medlemstilbagegang kan med fordel iværksættes. En analyse af foreningernes økonomi og frivillighed kan skabe klarhed over, om det reelt er økonomi, som udfordrer foreningerne mest.

Foreningskonsulentens centrale rolle for udvikling

- Kommunens kommende foreningskonsulent får en vigtig rolle som bidragyder til udviklingen af foreningsidrætten i Varde Kommune. Kommunen har allerede etableret et idrætsråd, men konsulenten kan med fordel invitere og inspirere foreninger til at arbejde i forskellige udviklingsteams på tværs af lokalområder. Idrætsrådet har ikke pt. repræsentanter fra alle lokalområder i kommunen, og arbejdet dér er meget funderet i rådets egne initiativer og frivillige indsats. En aktiv facilitator og 'mentor' kunne bidrage til at løfte udviklingsarbejdet i og på tværs af foreninger til et højere niveau, end idrætsrådet på nuværende tidspunkt selv kan overkomme.
- Samtidig kan konsulentens centralt placerede position bidrage til, at foreninger, der har det svært, kommer med i udviklingsarbejdet og møder ligesindede i andre lokalområder i kommunen. På nuværende tidspunkt ser man mere eller mindre ukoordinerede samarbejder mellem enkelte foreninger, hvilket dog også er et vigtigt entreprenørskab, som er relevant at kunne understøtte i forvaltningen.

Demografisk udvikling kræver nyt fokus i både aktiviteter og faciliteterne

- Varde Kommune spreder sig over et geografisk stort område med mange relativt tyndt befolkede lokalsamfund. Samtidig har kommunen i dansk sammenhæng rigtig mange faciliteter pr. indbygger, men er til gengæld dårligere stillet end en dansk gennemsnitskommune målt på antal faciliteter pr. kvadratkilometer.
- En demografisk fremskrivning frem til 2025 viser, at Varde Kommune forventes at opleve en affolkning på 1,69 pct. svarende til 850 færre borgere. I fremtiden skal de mange faciliteter altså deles af færre borgere end i dag. Hovedparten af tilbagegangen vil ske blandt børn og unge samt midaldrende 40-49-årige. Omvendt forventes andelen af borgere i alderen 70 år+ at stige med knap en tredjedel (svarende til godt 2.000 flere borgere i aldersgruppen). På trods af aldersforskydningerne vil man nok antalsmæssigt se flere nye voksne end seniorer, der vil dyrke idræt i fremtiden.
- Derfor bør idrætsaktørerne have fokus på et ændret rekrutteringsgrundlag fra primært at være børn og unge til i højere grad også at inkludere voksne og seniorer, hvis faciliteterne skal udnyttes i stort omfang.

- Såfremt man ønsker at bevare det helt nære og lokale idræts- og foreningsliv, vil det i stigende grad blive nødvendigt at udvikle alternative måder at benytte de lokale idrætsfaciliteter på, hvor lokalbefolkningen kan mødes endnu mere på tværs af aktivitet, alder, køn og idrætsligt niveau. Det udfordrer en klassisk foreningsstruktur – særligt under specialforbundene i DIF – som netop arbejder meget specifikt i forhold til aktivitet, køn, alder og niveau, og her får foreningskonsulenten en stor opgave i at klæde foreningerne på til nye strukturelle rutiner eller nye aktivitetsformer.

Bedre samspil mellem faciliteter og natur

- Kommunens visioner for idrætsområdet har særligt fokus på at skabe liv og aktivitet gennem støtte til ildsjæle og initiativrige borgere både i og uden for det eksisterende foreningsliv. Samtidig ønsker man at udnytte de eksisterende faciliteter og optimere adgangen til udeområder og natur. Et flertal af voksne borgere udtrykker i den forbindelse, at kommunen kunne gøre mere for at gøre eksisterende naturområder mere inspirerende og egnede til idrætslige udfoldelser. Støttepunkter, belysning, underlag, afmærkning, vedligeholdelse, adgang, fællestræninger og events m.m. er virkemidler, der kan arbejdes med i den forbindelse.
- Et større samspil mellem traditionelle faciliteter, natur/udeområder, foreninger, kommune og lokalbefolkning bør være i fokus for at gøre eksisterende faciliteter og det omkringliggende miljø til en endnu større livsnerve i lokalsamfundene end i dag.

Udnyt styrkerne ved den attraktive natur

- Naturen som motionsarena er attraktiv for store dele af befolkningen, og særligt de ressourcestærke borgere benytter naturen til sport og motion. En tese, som det dog ikke er muligt at komme nærmere ind på ud fra analyserne i denne rapport, kunne være, at ressourcestærke borgere i højere grad vælger at bosætte sig i nærheden af naturområder, som giver gode muligheder for et aktivt fritidsliv.
- Eksempler som Varde-borgernes store tilslutning til mountainbike viser, at en aktiv indsats for at skabe udfoldelsesmuligheder og miljø i form af attraktive ruter kan inspirere store dele af befolkningen (særligt mænd) til at dyrke en aktivitet.
- Et tilsvarende fokus kunne lægges på vandaktiviteter langs kysten eller på den megen indendørs vandkapacitet. En stor andel af voksenborgerne i kommunen benytter sig af strandområderne omkring Blåvandshuk og Henne Strand. Det vidner om, at disse naturområder tiltrækker motionister fra store dele af kommunen. Man kunne arbejde med at koble vandaktiviteter inde og ude til den øvrige populære udendørs motion ved eksempelvis at skabe udvikling inden for aktiviteter som triatlon og forskellige andre typer af motionshold, hvor svømning kan indgå som en del af mange discipliner, vinterbadning, dykning, kajakpolo, suptræning mv.

Gør det nemt at udvikle nye aktiviteter

- Kommunen har en udviklingspulje på kr. 150.000, som foreninger kan søge til udvikling af nye aktiviteter. I praksis bliver puljen sjældent brugt. Forvaltningen kan overveje, om andre modeller til at understøtte ny aktivitet ville fungere mere effektivt – eller om forvaltningen skal spille en mere proaktiv rolle i udmøntningen af midlerne.
- En model kunne være at give pengene proaktivt til enten en forening, der har stor succes med særlige målgrupper, eller omvendt til foreninger i yderområder af kommunen, som kæmper for overlevelse. Pengene eksempelvis kunne gå til at dække facilitetsleje mod at eksperimentere med nye målgrupper eller nye aktiviteter i en prøveperiode.
- En anden model kunne være at give penge til én eller flere faciliteter, mod at faciliteten eller faciliteterne tager initiativ til at understøtte mere aktivitet i bestemte tidsrum. Eksempelvis har svømmehallerne, som er dyre i drift, mange steder ledig kapacitet.

Arbejd med kommunikation og transparens

- Hvis kommunen ønsker at udvikle flere aktiviteter og udnytte de mange eksisterende faciliteter bedre end i dag, kræver det fremadrettet mere synlighed og åbne invitationer til borgerne bredt set. Kommunikationsplatforme bør målrette sig forskellige borgergrupper gennem forskellige typer af medier. Information om aktiviteter, adgang til faciliteter, ledige pladser, arrangementer mv. skal nå endnu bredere ud, end det gør i dag.
- Kommunen har bl.a. gennem etablering af forskellige råd arbejdet med bedre kommunikation og dialog mellem foreninger og forvaltning på fritidsområdet, men dialogen, kommunikationen og synligheden kan blive endnu bedre. Eksempelvis kender nogle foreninger ikke til udviklingspuljen, som ellers står annonceret på hjemmesiden. Synligheden og dialogen skal være proaktiv og regelmæssig. Samtidig bør kommunen også tænke dialogen ud over foreningslivet i arbejdet på at nå alle borgere, og man bør være opmærksom på, at sociale medier og it er naturlige redskaber for befolkningen i forhold til at søge eller reservere ydelser eller organisere aktiviteter i fællesskaber.

2) Idrætsfaciliteter

Faciliteter med fast bemanning – potentiale for øget liv og aktivitet

- De relativt store udgifter til idrætsområdet i Varde Kommune modsvarer af mange faciliteter med bemanning. I de andre kommuner, som indgår i sammenligningerne i denne undersøgelse, udgør faciliteter på folkeskoler en ret stor del af kommunernes samlede facilitetsmasse. De mange facilitetsledere i Varde Kommune er en væsentlig og interessant aktørgruppe, som udgør en 'ekstra spiller' i forhold til de andre kommuner i det samlede arbejde med udvikling af idrætsområdet.

- De selvejende institutioners økonomi er især afhængig af aktivitetsniveauet i deres faciliteter (dvs. lejeindtægter fra foreninger mm.), og der bør i fremtiden fortsat være fokus på, hvordan økonomiske incitamenter kan tilskynde foreningslederne til at tage del i at skabe mere aktivitet. Hvis det er muligt for en forening at afmelde tider over en længere periode, som de alligevel ikke kan udfylde med aktivitet (altså ikke blot en enkelt aflyst træning), vil det opfordre facilitetslederne til at arbejde for, hvordan de på anden vis kan skaffe indtjening. Det handler om at finde en balance, hvor både foreninger og facilitetsleder har incitament til at tænke i at skabe mere aktivitet.

Skab adgang for nye brugergrupper

- Facilitetslederne har en central position i lokalmiljøet og dermed et potentiale for i endnu højere grad at skabe bro mellem forening, borgere i lokalsamfundet og øvrige aktører i form af børne- og unge institutioner, uformelle grupper, borgergrupper, aftenskoler og lign. Det kan bidrage til nye og flere aktiviteter i og rundt omkring faciliteterne. Hvis facilitetslederne samtidig arbejder med at skabe bro mellem de mange lokalsamfund i Varde Kommune, er der stort potentiale for at udvikle de små lokalsamfund, idrætten og Varde Kommune som helhed.

Selvejende faciliteter kan skabe uflexible forhold for foreningerne

- Driftsvilkårene for kommunens mange selvejende faciliteter betyder, at hver enkelt facilitet er optaget af at sikre stabile budgetter for den kommende sæson (som traditionelt i indendørsfaciliteterne bliver opfattet fra august/september til april). Det betyder, at foreningerne skal angive booking for sæsonen meget tidligt (nogle steder allerede i april) for hele den kommende sæson. Det er et udtryk for et ønske om stor 'sikkerhed' i budgetteringen. For faciliteter, hvor der er 'kamp' om haltider, kan det for alle parter være en god model til at få skabt et overblik over, hvad man kan forvente at have til rådighed i den kommende sæson. Men spørgsmålet er, om det er urimelige krav at stille til foreningerne i en tid med forandrede idrætsmønstre? En sammenligning til hotelbranchen synliggør, at hoteller heller ikke på forhånd kan kende antallet af overnattende gæster så langt frem. Hoteller baserer deres budgetter på et skøn, og hvis ikke forventningerne bliver indfriet, må hotellerne på anden vis forsøge at skabe aktiviteter for at få værelserne lejet ud.

Overvej kortere sæsonbookinger

- Kommunens mange selvejende faciliteter skaber nogle strukturelle barrierer for at satse på yderligere aktivitet. For det første kræver det investeringer i leje af faciliteter, og for det andet binder brugerne sig mange steder til bookingerne for en hel sæson. Fordelen herved er, at man så vidt muligt tvinger foreningerne til at oprettholde aktivitet i hele sæsonen. Men laver man kortere bookingintervaller, eksempelvis pr. kvartal, vil det formentlig være lettere for mange foreninger og medlemmer at overskue den kommende periodes aktivitetsniveau. Det lange sæsonperspektiv i faciliteter og foreninger modsvarer ikke altid befolkningens ønsker om en mere fleksibel tilgang til det at dyrke sport eller motion.

- Mange af de centrale foreninger (særligt med børneaktiviteter) vil nok være bedre tjent med traditionelle sæsonbookinger, men det er relevant at arbejde med en model, hvor begge dele kan tilgodeses i bookingsystemet.

Arbejd med bedre udnyttelse af bookede tider

- Selv i Varde Kommune ser man, at ikke alle bookinger bliver udnyttet fuldt ud. Kapacitetsudnyttelsesanalysen til denne undersøgelse foregik i uge 9 og 13, og særligt i uge 13, som for mange aktiviteters vedkommende er sæsonafslutningsuge, blev ikke alle bookede timer udnyttet. Men heller ikke i uge 9, som er midt i højsæsonen, er det tilfældet. De færreste faciliteter er fuldt booket (heller ikke i aftentimerne), og samlet set tegner der sig et billede af, at kapaciteten i haller, minihaller og svømmehaller overstiger det aktuelle behov.
- Med tanke på Varde Kommunes store facilitetsmasse og relativt mange frie tider i faciliteterne handler det om at udvide feltet af arrangører og brugere. Det er samtidig vigtigt at have fokus på (endnu) højere udnyttelse af de bookede tider (for at sætte tider fri til andre aktører) og der kan også være særlige tidsrum i primetime (kl. 17-20), hvor der er grund til at sætte særligt fokus på bedre udnyttelse og sikre, at mange børn og unge her kan være aktive.
- Et let og transparent booking-/afmeldingssystem på tværs af alle faciliteter i kommunen kan sikre let afmelding og samtidig information om ledige tider.

Faciliteterne som 'billigt' mødested i uge 13-45?

- I sommerhalvåret ser man kraftig nedgang i både antallet af bookinger og brugen af indendørs faciliteter i øvrigt. I sommerperioden kan der være mange udfordringer i forhold til at skabe vedvarende indendørsaktivitet, men hele forårssæsonen bør sættes i spil som en central sæson i hallerne. Kommunen kan overveje en billigere halleje i denne lavperiode, hvilket dog skal koordineres med de selvejende faciliteter i et omfang, så det ikke skaber overvældende merudgifter i kommunens budget. Forårsperioden kunne eksempelvis være prøveperiode for mere fleksibel adgang for partnerskaber med private entreprenører, institutioner, foreninger eller borger/brugergrupper, der er villige til at betale for leje af faciliteten på timebasis.

Lyt til lokalområdernes ønsker

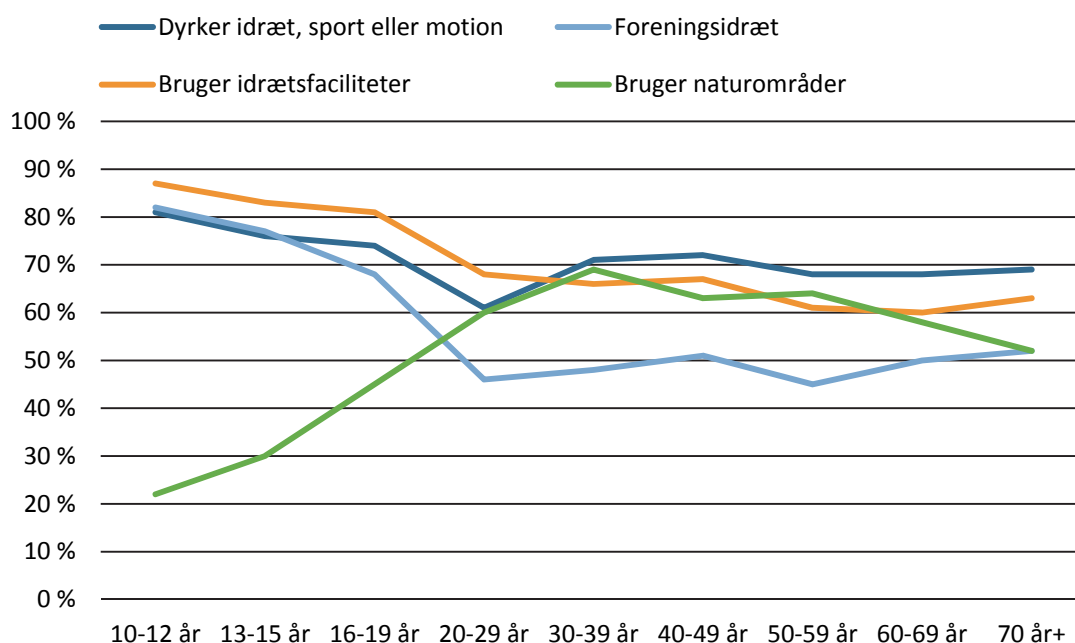
- Undersøgelsen giver ikke noget belæg for at nedlægge faciliteter i Varde Kommune, men samtidig er det en kendsgerning, at der sker en ændring i idrætsvaner og brug af faciliteter koblet med affolkning af visse områder og ændringer i befolkningens alderssammensætning. Såfremt nedlæggelser eller sammenlægninger kommer på tale, anbefaler Idan at dette ikke sker som led i en spareøvelse, men som led i forskellige lokalområders bestræbelser på at styrke aktiviteter og fællesskaber ved at arbejde tættere sammen.

3) Idrætsvaner

Befolkningens idrætsvaner varierer meget på tværs af forskellige livsfaser. I dette afslutningsnotat er det i det følgende illustreret ved fire figurer, som samler nogle centrale tendenser i idrætsmønstrene på tværs af analyserne af børn og voksne borgere.

viser en oversigt over andelen, der dyrker idræt, sport eller motion (mørkeblå streg) i Varde Kommune, andelen, der har dyrket aktiviteter i foreningsregi inden for det seneste år (lyseblå streg), andelen, der benytter idrætsfaciliteter² (orange streg), samt andelen, der benytter naturområder³ (grøn streg).

Figur 1: Idrætsdeltagelse, foreningsdeltagelse, facilitets- og naturbrug på tværs af alder i Varde Kommune (pct.).

Figuren viser andelen af alle respondenter, der angiver 1) at dyrke idræt, sport eller motion, 2) at have dyrket mindst én aktivitet i forening inden for det seneste år, 3) at benytte mindst én type idrætsfacilitet (se fodnote 2) og 4) at bruge naturområder (se fodnote 3). Opdelte på aldersgrupper.

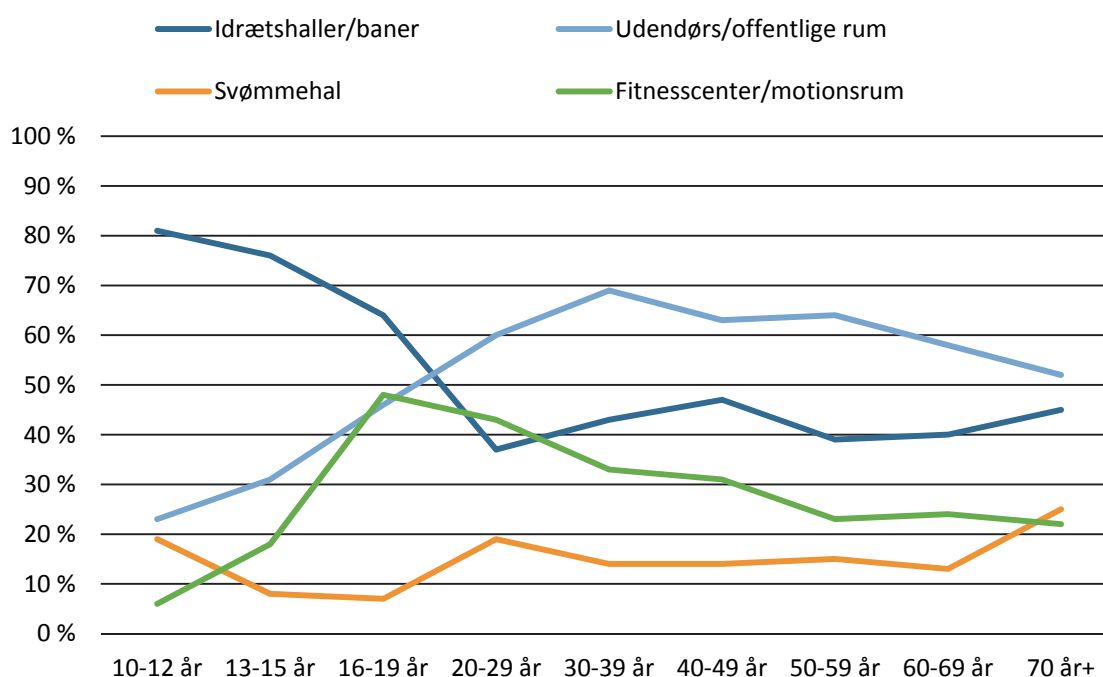
- Figur 1 viser, at foreningsidrætten topper blandt 10-12-årige, men brat mister andele blandt ungdomsårgangene. Blandt voksne ser man en stabil tilslutning. Godt 20 pct. af de voksne borgere dyrker idræt helt uden for foreningsregi (området mellem den mørkeblå og den lyseblå streg).
- I aldersgruppen 20-29 år dyrker 40 pct. slet ikke regelmæssig sport eller motion. Her ligger en særlig udfordring i forhold til udvikling af tilbud, der appellerer til denne målgruppe.

² Haller, sale, lokaler, fodboldbaner, andre baner/anlæg, svømmehaller, fitnesscenter/motionsrum.

³ Veje, gader, fortove o.lign. samt natur.

- Særligt de midaldrende borgere (30-59 år) dyrker meget sport og motion i naturen og øvrige udendørsområder, mens børn er de største forbrugere af deciderede idrætsfaciliteter. Store andele af voksne benytter dog også faciliteter.
- Idrætsbyggeri omfatter flere forskellige typer faciliteter, og figur 2 viser mere specifikt, hvilke typer af faciliteter de enkelte aldersgrupper benytter.
- Brugen af idrætshaller og baner toppe allerede i 10 til 12-års-alderen og finder et stabilt leje blandt voksne fra 20 års-alderen. Omvendt stiger brugen af udendørs rum og fitness/motionsrum, mens svømmehallerne ser ud til at blive brugt af større andele af voksne end børn. Særligt i aldersgruppen 70 år+ er svømmehallerne velbesøgte.
- Brugen af faciliteter afspejler en bevægelse mod mere fleksible rammer i ungdoms- og voksenlivet, som ikke forudsætter langsigtede bookingaftaler og faste tider. Blandt seniorgruppen (70 år+) ser man dog, at idrætshaller og baner samt svømmehaller udgør store andele af målgruppens samlede facilitetsbrug.

Figur 2: Børn og voksne borgere i Varde Kommunes brug af idrætsfaciliteter og udendørs rum til sport og motion (pct. af alle borgere).

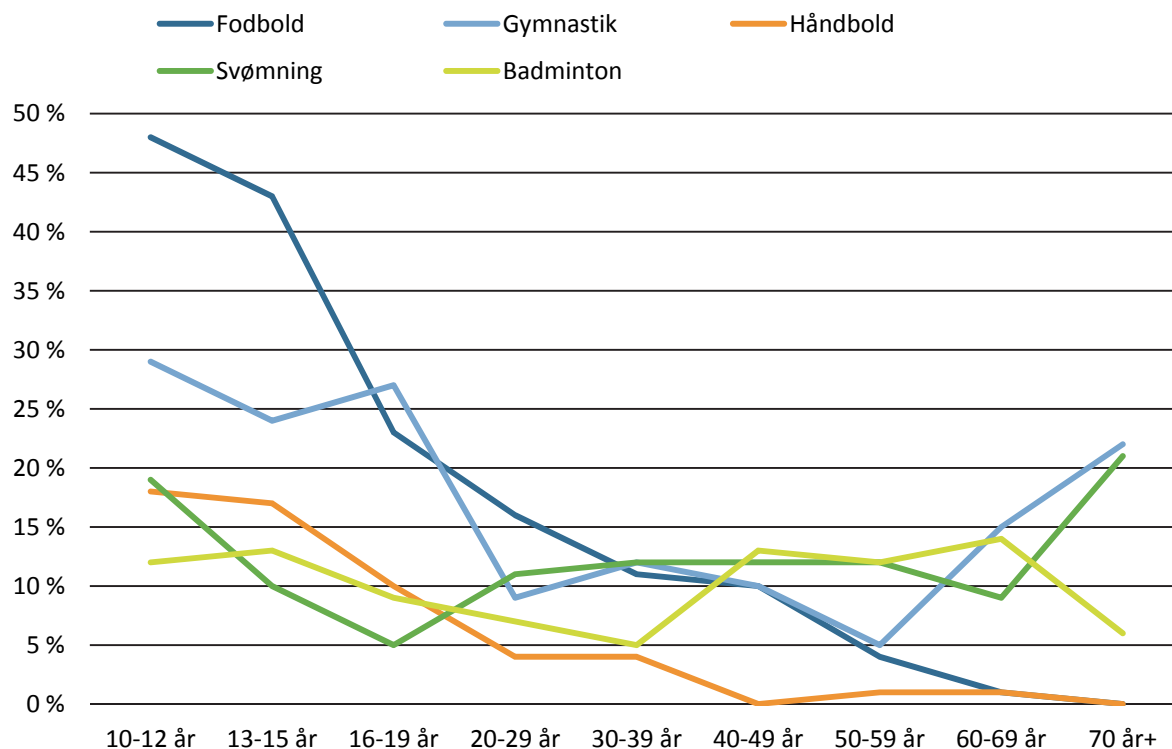

Figuren viser andelen af *alle* respondenter, der benytter fire forskellige facilitetstyper/udrum. Opdelt på aldersgrupper.

- Endelig ser man også på tværs af alder, at aktivitetsvalget ændrer karakter. Figur 3 viser den store tilslutning til fodbold, gymnastik, svømning, håndbold og badminton i børneårgangene. Mens fodbold og håndbold ryger ned på relativt få andele i

de voksne aldersgrupper, ser man både badminton, gymnastik og svømning have tilslutning af flere i aldersgruppen 50 år+ end blandt 20-49-årige. Nogle af de mest traditionelle aktivitetstyper har altså (endnu) stor opbakning blandt voksne og seniorer i Varde Kommune.

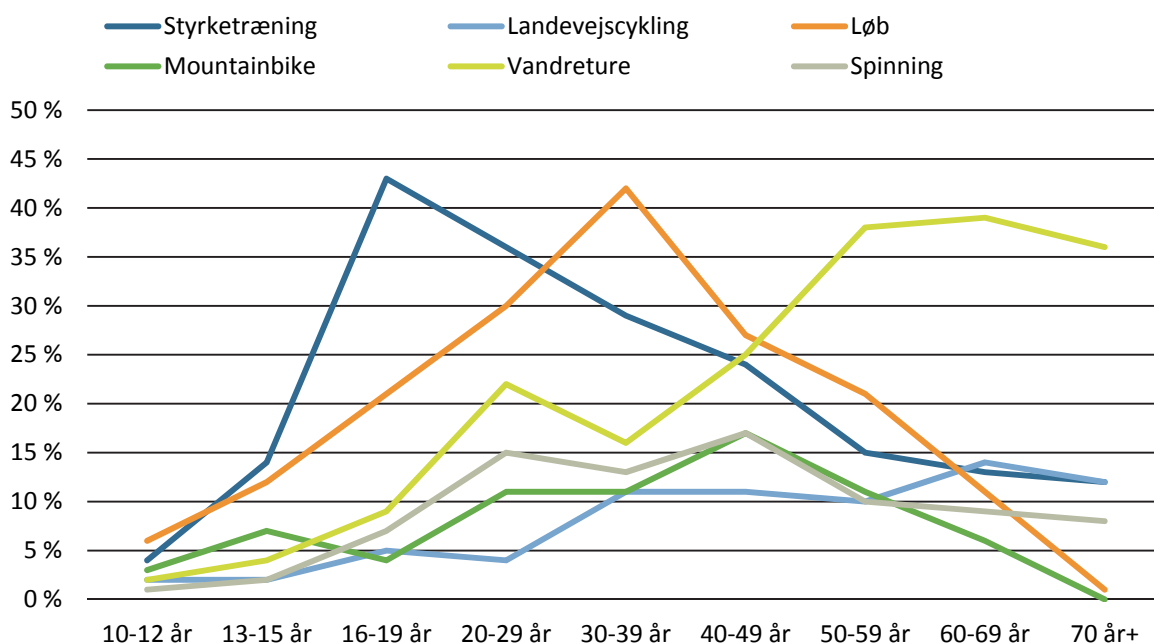
Figur 3: Andel af alle børn og voksne i Varde Kommune, der dyrker forskellige idrætsaktiviteter

Figuren viser andelen af *alle* respondenter, der angiver at dyrke aktiviteter regelmæssigt inden for det seneste år. Opdelt på aldersgrupper.

- Figur 4 viser de store voksenidrætter, som generelt er mere fitness- og motionsprægede end de store børneidrætter. Mens styrketræning er det helt store hit blandt teenagere, ser man flere i 30-års-alderen, der hælder til motionsløb, mens tempoet daler blandt aldersgruppen 50 år+, hvor vandreture (med motion som formål) udgør den største aktivitet. De store idrætter appellerer til både kvinder og mænd.
- Mountainbike, landevejscykling og spinning ligger ligeledes som nogle af de største voksenidrætter i Varde Kommune. Mountainbike er større end almindelig landevejscykling helt op i 60-års-alderen. I modsætning til de tre største aktiviteter nævnt ovenfor har aktiviteterne på hjul endnu størst opbakning af mændene.

Figur 4: Andel af alle børn og voksne i Varde Kommune, der dyrker forskellige motionsaktiviteter

Figuren viser andelen af *alle* respondenter, der angiver at dyrke aktiviteter regelmæssigt inden for det seneste år. Opdelt på aldersgrupper.

Fokus på udvikling af tilbud til idræts-uvante borgere

- De kommunale politikker på idrætsområdet har fokus på udvikling af både formelle og uformelle aktører og ønsker at støtte initiativer og ildsjæle både i og uden for foreningslivet. En høj foreningsdeltagelse i kommunen er ikke ensbetydende med en tilsvarende høj idrætsdeltagelse (som mere ligner andre kommuner, der indgår i sammenligningerne i denne undersøgelse). Det er typisk for kommuner med lav befolkningstæthed, at foreningsidrætten står relativt stærkt. Men der er god grund til at arbejde med udvikling af den samlede andel af borgere i kommunen, som dyrker sport eller motion – ikke mindst i betragtning af de demografiske fremskrivninger af et stigende antal ældre borgere.

Kommunal idrætspolitik er primært rettet mod børn, men rammer også mange voksne i Varde Kommune

- Økonomianalysen viste, at 90 pct. af kommunens udgifter til idrætsområdet går til idrætsfaciliteter. Den orange streg i figur 1 viser groft sagt andelen af borgere i forskellige aldersgrupper, som rammes af kommunens idrætspolitik og økonomiske tilskud – dvs. andelen, som benytter kommunens idrætsfaciliteter. Kommunen har dog ansvaret for, at alle borgere i kommunen har mulighed for at dyrke sport og motion.

Skab alternative tilbud til børn og unge

- Generelt nævner skolebørnene mange forskellige specifikke aktiviteter, som de godt kunne tænke sig at gå til. De helt store gengangere er fodbold og fitness. Det vidner om, at børn og unge generelt gerne vil have mere af det, der allerede eksisterer i stort omfang. Omvendt ser man også mere nicheprægede ønsker som basket-

ball, bordtennis, bueskydning blandt drengene og dans eller udendørs træningsbaner/tarzanbaner/udendørs fitnesslegepladser blandt pigerne. I en kommune som Varde, hvor de klassiske foreningsidrætter fylder meget i det samlede billede, kunne det formentlig være interessant for nogle børn og unge at gå til eller prøve nogle lidt mere nicheprægede/specielle idrætsaktiviteter. Volleyball er et godt eksempel på en lille idrætsgren i dansk kontekst, som på få år har opnået succes i Varde Kommune med relativt stor tilslutning i ungdomsårgangene.

Understøt samarbejder om særlige børnemålgrupper

- Særligt børn af ikke-vestlig baggrund samt børn af enlige forældre og generelt børn af forældre, der ikke selv dyrker sport eller motion, bør have særligt fokus i den kommunale forvaltning. Disse børnegrupper dyrker sjældnere idræt end øvrige børnegrupper.
- Arbejd med skoleidræt på en måde, som også tilgodeser idrætsuvede børn og unge. Nuværende idrætsaktive er mere begejstrede for idræt i skoletiden end ikke-idrætsaktive. Derfor bør aktiviteterne have fokus på ikke at ligne den klassiske foreningsidræt for meget, da det primært appellerer til de allerede idrætsaktive børn og unge.
- Understøt samarbejder mellem idrætsforeninger og skoler i det omfang, at foreninger er interesserede i at skabe aktiviteter i dagtimerne. Skolerne har allerede booket store dele af faciliteterne, som de på nuværende tidspunkt langt fra udnytter fuldt ud. Hvis foreningerne kan skabe aktiviteter uden at skulle afholde udgifter til lokaleleje, kunne det skabe større incitament for foreningerne i forhold til at indgå sådanne samarbejder.

Bevar lokal facilitetsdækning til børn og unge

- I børn og unges angivelser af barrierer fylder pris (at det er for dyrt), mangel på faciliteter eller særlige tilbud kun ganske lidt. Samtidig angiver et flertal, at de ikke savner yderligere muligheder, samt at de oplever gode forhold for at dyrke idræt og motion i Varde Kommune.
- Skoleelever fra Blaabjerg-området oplever dog i lidt større omfang end i de andre lokalområder at være utilfredse med afstandene til sport og motion. Men analyserne viser ingen forskelle i aktivitetsniveau på tværs af lokalområde, og som udgangspunkt indikerer det en god dækning af faciliteter i alle fire undersøgte lokalområder.
- Det er dog væsentligt også i fremtiden at sikre en grundforsyning af centrale faciliteter i børnenes nærhed (hvilket ofte vil sige en grænse på 15 minutters transporttid uafhængig af transportmiddel). Mere specielle, nicheprægede faciliteter kan børnene godt acceptere lidt længere transporttid for at benytte.

Udfordring af den lokale forankring af idrætsdeltagelse

- Idrætsdeltagelsen blandt både børn og voksne er meget lokalt forankret i Varde Kommune. Idrætsanlæggene bliver stort set kun brugt af børn og unge, som går på skoler i samme nærområde, og den lokale brug ser man også blandt voksne. Enkelte anlæg med særlige faciliteter samt især Varde Fritidscenter tiltrækker børn og aktive fra et større område, og udsagn fra børnene tyder på en erkendelse og/eller accept af, at dyre specialfaciliteter (som eksempelvis tumblingbanen i Outrup) er en facilitet, man må transportere sig lidt længere for at kunne benytte.
- En tilsyneladende skarp adskillelse af fritidsaktiviteter på tværs af kommunens lokalområder tyder på, at de enkelte lokalområder samler sig meget omkring sig selv. Hvis kommunen ønsker større sammenhængskraft i kommunen bredt set, kan der være grund til at skabe forskellige former for events, hvor lokalområderne mødes på tværs, uden at de skal konkurrere mod hinanden på traditionel vis. Øget kendskab og samarbejde på tværs af lokalområder er desuden med til at fremme videndeling og gode erfaringer, der kan løfte de enkelte lokalområder yderligere.

Skab seriøse tilbud til de 'useriøse'

- Frafaldet i teenageårene har følgeskab af en mindre hyppig træningsmængde blandt mange af de 16-årige, som stadig er idrætsaktive. Generelt tyder det på, at nogle af de ældste teenagere har behov for nedsat træningsmængde i en årrække, hvor mange foreninger typisk skruer op for træningsmængden for netop denne aldersgruppe. For mange unge vil disse mere (sub)eliteprægede tilbud være attraktive, særligt hvis de ønsker at følge en sportslig karriere, men for den betydeligt større restgruppe er det vigtigt med tilbud og strukturer, der tager de 'useriøse' unge mere seriøst.
- Afsnittet om barrierer blandt ikke-idrætsaktive påpeger, at der kan være behov for aktiviteter til de borgere, der ikke føler sig i god form, som mangler nogen at følges med, eller til borgere, som oplever mindre tid i hverdagen. En mere fleksibel tilknytning kunne være en løsning i en periode frem for helt at stoppe med sport og motion. Flertallet af de idrætsaktive unge vælger netop den mere fleksible vej med fitnessaktiviteter og løb. Hvis gode fællesskaber, et godt miljø og stemning på idrætsanlægget tiltrækker ud over den specifikke idrætsaktivitet, er der grobund for meningsfuld beskæftigelse og succesoplevelser for de unge.

Særlige tilbud til 20-29-årige.

- Figur 1 viser andelen af idrætsaktive på tværs af alder. De 20 til 29-årige fremstår som den mindst idrætsaktive aldersgruppe, som det er værd at have særligt fokus på fremadrettet. Målgruppen er værdifuld for kommunens fremtid, hvis man ønsker at udfordre de aktuelle demografiske fremskrivninger. Med øje for en livsfase, hvor mange gennemfører uddannelser og stifter familie, er det interessant at arbejde med at skabe meningsfulde tilhørsforhold, som rækker ud over familien.

- Samarbejder med andre aktører som uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv, praktiksteder og aftenskoler kunne medvirke til at skabe nogle trygge og stabile rammer omkring deltagelse i sport og motion for visse målgrupper.
- Yoga er en oplagt aktivitet for yngre kvinder især, som der er potentiale for at udvikle – eventuelt i samarbejde med de lokale aftenskoler, som har tradition for at udbyde yoga som bevægelsesfag. De nuværende aftenskole-yogahold kunne målrettes mere til et yngre segment, eventuelt i samarbejde med en relevant idrætsforening, da aftenskoleyoga generelt set har flest ældre udøvere.

Åben hal, træning af kroppen og varierende tilbud.

- Analyserne af voksne borgere i kommunen viser, at en stor del af befolkningen ønsker mere fleksible muligheder for at benytte kommunens eksisterende faciliteter. Både idrætsaktive og ikke-idrætsaktive har positive tilkendegivelser om muligheden for at benytte faciliteter uden om en traditionel foreningstankegang.
- De fleksible ønsker kan forstås på flere måder. Én måde er at lade faciliteten være åben for befolkningen uden booking/foreningstilmelding, men erfaringer viser, at åbne faciliteter i sig selv ikke nødvendigvis fører til mere aktivitet. Hvis det skal fungere, skal tidspunkterne og mulighederne som minimum være alment kendt i befolkningen. Det kræver information, markedsføring, teknologiske virkemidler og en driftsmodel, som skaber transparens over mulighederne.
- Samtidig kan det være nødvendigt med nogle mere eller mindre formelle/uformelle grupper eller arrangører/facilitatorer, som kan inspirere og igangsætte aktivitet, som evt. senere kan forankres i et mere fast organisatorisk regi i faciliteter eller foreninger.
- Særligt de 20-29-årige piger viser interesse for aktiviteter med instruktør, der veksler i indhold og steder fra gang til gang, men med et overordnet fokus på generel træning af kroppen.
- De yngre mænd er mere interesseret i at kunne benytte faciliteterne i mere uformelle grupper – eksempelvis til fodbold.
- Hvorvidt og hvordan borgerne også *i praksis* ønsker den fleksibilitet i den daglige udformning af idrætsdeltagelsen og adgangen til idrætsfaciliteter, som voksenundersøgelsen indikerer, er vanskelig at afgøre, da der rent idrætskulturelt er tale om et nyere fænomen. Samtidig vil behovet for fleksibilitet variere meget mellem forskellige aldersgrupper, som tydeliggjort i figur 1 til 4 ovenfor.
- Annoncering og tilmelding via sociale medier er formentlig altafgørende for succes med fleksible løsninger. Samme fleksible struktur kunne udnyttes i forhold til faciliteter med aflyste træninger til faste brugere. Sådanne åbne arrangementer kunne skabe overgang til mere rutinepræget deltagelse for interesserede borgere.

Sats på seniorer som kernemålgruppe i dagtimerne

- De ældste borgere i kommunen i alderen 60 år+ udgør som nævnt en betydelig andel af kommunens befolkningssammensætning, og der vil blive flere i aldersgruppen i fremtiden. Her er tale om en gruppe, der nu og i fremtiden er og bliver meget mere aktive end tidligere generationer har været i samme alder. Målgruppen vil gerne træne i dagtimerne, og her kan de lokale idrætsfaciliteter få en stor rolle som socialt samlingspunkt også uden for den almene idrætstræning.
- Mange aktører har seniorer som kerneområde, og der er god grund til at fokusere på aktivitetsudvikling samt samarbejder og deciderede partnerskaber mellem kommune, idrætsforening og eksempelvis aftenskoler eller Ældresagen i arbejdet med denne målgruppe. I forlængelse af den frie tid i kommunens svømmefaciliteter er det oplagt at arbejde for mere aktivitet, hvor svømning indgår i samspil med brug af naturområder, fitnessfaciliteter og almindelige sale og idrætshaller.

